Altıncı Ünite
CAN SİGORTALARI

I. CAN SİGORTALARININ ÖZELLİKLERİ

Can sigortaları, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun altıncı kitabını teşkil eden 'Sigorta Hukuku'na dair hükümler arasında ve 1487 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Can sigortalarının, onu yukarıda incelemiş olduğumuz zarar sigortalarından ayıran önemli bazı özellikleri bulunmaktadır. Söz konusu özellikleri şu şekilde sıralayabilmek mümkündür:

A. Sigortalanan Menfaatin İnsan Hayatı ve Sağlığı Olması

Can sigortalarında sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan değer para ile ölçülebilir bir mala ilişkin maddi menfaat olmayıp, sözleşmeyle sağlanan teminatın konusu insan hayatı ve/veya insan sağlığına ilişkin menfaatlerdir. İnsan hayatı ve insan sağlığına dair menfaatlerin para ile ölçülebilir değerler olmadığı son derece açıktır. Zira bir kimsenin yaşamına yahut sağlığına maddi anlamda değer biçilmesi hukuk ve ahlak prensipleri karşısında mümkün olmayacağı gibi, bu değerin tespiti fiilen de mümkün değildir. Bu itibarla, insan hayatına ve/veya insan sağlığına dair menfaatlerin konu edildiği can sigortalarında sigortalanan menfaate ilişkin parasal değer, diğer bir ifadeyle sigorta değerinden bahsedilemez.

B. Meblağ Sigortası Niteliğinde Olması

Can sigortaları, zarar (tazminat) sigortası-meblağ sigortası ayrımında meblağ sigortaları arasında değerlendirilmektedirler. Daha önce de ifade etmiş olduğumuz gibi, zarar sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmeleri bakımından riziko gerçekleştiğinde sigortacı, menfaati sigortalanan kimseye (sigortalıya), sigorta bedelini aşmamak kaydıyla

ve gerçekleşen zarar nispetinde ödeme yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle, zarar sigortalarında sigortacının rizikonun gerçekleşmesi durumunda yapacağı ödeme, menfaati sigortalanan kişinin uğradığı gerçek zarar miktarını aşamaz. Burada amaç, sigorta sözleşmesinin sigortalı bakımından bir zenginleşme aracı olmasının önüne geçmektedir. Zarar sigortalarına hâkim olan bu prensip *'zenginleşme yasağı'* olarak ifade edilmektedir. Ne var ki, can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmelerinde sigortalanan menfaatin konusu insan hayatı ve/veya insan sağlığı olduğundan, söz konusu menfaatlere maddi anlamda değer biçilemeyeceği gibi, bu menfaatlere ilişkin riziko gerçekleştiği takdirde uğranılan zararı maddi anlamda tespit etmek de mümkün olmayacaktır. Bu itibarla can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmeleri bakımından riziko gerçekleştiği takdirde sigortacı, herhangi bir zarar araştırması yapmaksızın, lehine sigorta sözleşmesi yapılan kişiye (lehtara) sigorta bedeli nispetinde ödeme yapmaktadır. Başka bir deyişle, rizikonun gerçekleşmesi halinde ödenecek meblağ önceden belli olup, zarar sigortalarında olduğu gibi riziko dolayısıyla uğranılan maddi zararın ne olduğuna ilişkin herhangi bir araştırma yapılmaz[20]. Zira zarar sigortalarından farklı olarak, meblağ sigortası mahiyetindeki can sigortalarında rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte ödenen sigorta bedeli muayyen bir zararın giderilmesi amacına hizmet etmemektedir. Burada amaç, sigortalının değer verdiği bir kimsenin hayatını kaybetmesiyle uğradığı keder ve elemi bir nebze olsun giderebilmektedir.

C. Aşkın Sigorta ve Birden Çok Sigorta Hükümlerinin Uygulanmaması

Zarar sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmelerinde sigorta değeri sigorta bedelinin, yani riziko gerçekleştiğinde ödenecek sigorta

---

[20] Buna karşılık salt maddi bir menfaate hasredilen hayat sigorta sözleşmeleri ile hastalık sigortası sözleşmeleri bakımından zarar sigortalarına ilişkin prensipler geçerlidir. Bu anlamda bahsi geçen sigorta sözleşmeleri bakımından sigortacının yükümlülüğü riziko gerçekleştiği takdirde sigorta bedelini aşmamak kaydıyla uğranılan zarar nispetinde ödeme yapmaktır.

tazminatının üst sınırını teşkil eder. Buna göre, sözleşmeyle kararlaştırılacak olan sigorta bedeli sigorta değerini aşamaz. Aksi halde aşkın sigorta hükümleri uygulama alanı bulur ve sigorta bedelinin sigorta değerini aşan kısmı geçersiz kabul edilir. Aşkın sigorta hükümlerinin sevk edilmesine âmil olan sebep, sigorta sözleşmesinin bir zenginleşme aracı olmasının önüne geçmektir. Zira rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte sigortalanan menfaatin değerinden daha yüksek bir bedelin ödenmesi, lehine sözleşme yapılan kişinin sigorta sözleşmesi aracılığıyla zenginleşmesi anlamına gelecektir. Bu durumun hukuk ve ahlâk kuralları karşısında kabul edilebilir olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Sigorta hukukunun genel geçer kaidelerinden biri haline gelen bu husus 'zenginleşme yasağı' ilkesi olarak ifade olunmaktadır. Aşkın sigorta hükümleri, aynı menfaatin birden ziyade sigortacı nezdinde sigortalanması halinde toplam sigorta bedelinin sigorta değerini aşması halinde de uygulanacaktır. Bu durumda birden çok sigortanın aşkın sigortaya yol açması söz konusudur.

Meblağ sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmelerinde ise bir sigorta değerinden bahsedebilmek mümkün değildir. Zira sigortalanan menfaat insan hayatını ve/veya insan sağlığını konu almaktadır ve bu menfaatlerin parayla ölçülebilir olmadıklarını daha önce ifade etmiştik. Dolayısıyla sözleşmeyle kararlaştırılacak olan sigorta bedelinin bir üst sınırı bulunmamaktadır. Bu anlamda sigortalanan menfaate ilişkin sigorta bedeli sözleşmeyle serbestçe belirlenebilir ve sigorta bedeli ne kadar yüksek olursa olsun aşkın sigorta hükümleri uygulama alanı bulmaz. Aynı şekilde bir kimsenin hayatının biden ziyade sigortacı nezdinde ve istenilen sigorta bedeliyle sigortalanabilmesi de pekâlâ mümkündür (TTK m. 1491/1). Bu anlamda meblağ sigortası mahiyetindeki can sigortaları bakımından 'zenginleşme yasağı ilkesi' geçerli değildir.

D. Halefiyet Prensibinin Geçerli Olmaması

Zarar sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmeleri bakımından cari olan halefiyet prensibi, en genel tanımıyla, sigortalıya ödeme yapan

sigortacının, zarara yol açan rizikoya ilişkin sigortalının haklarına halef olmasıdır. Bu anlamda sigortalının zarara ilişkin üçüncü kişilere dava açma hakkı varsa, bu hak sigorta tazminatını ödemesiyle birlikte ve ödediği miktar nispetinde sigortacıya intikal etmektedir. Halefiyet prensibi, 'zenginleşme yasağı' ilkesinin geçerli olduğu zarar sigortaları bakımından geçerlidir. Buna karşılık zenginleşme yasağının söz konusu olmadığı can sigortaları bakımından halefiyet prensibinden bahsedebilmek de mümkün olmayacaktır. Nitekim 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1491'inci maddesinin son fıkrasında, aynı Kanunun halefiyet prensibini düzenleyen 1472'nci maddesi hükmünün hayat sigortalarında uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

II. CAN SİGORTALARININ TÜRLERİ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu sistematiğinde can sigortalarının muhtelif görünüş biçimleri bulunmaktadır. Bunlar hayat sigortaları, kaza sigortaları ile hastalık ve sağlık sigortalarıdır.

A. Hayat Sigortası

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1487 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan hayat sigortası, sigortalının ölümü veya hayatta kalması rizikosuna karşı akdedilen ve riziko gerçekleştiğinde lehtar tayin edilen kişiye muayyen bir bedelin ödenmesini konu alan sigorta sözleşmesidir. Bahse konu sigorta türünden aşağıda ayrıntılı biçimde bahsedilecektir.

B. Kaza Sigortası

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1507 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan kaza sigortası, sigortalının uğrayacağı bir kaza sonucunda ortaya çıkabilecek olan ölüm, geçici veya sürekli engellilik yahut iş göremezlik halleri için sigorta himayesi bahşeden bir can sigortasıdır. Bahse konu sigorta türü aşağıda ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

C. Hastalık ve Sağlık Sigortası

Hastalık ve sağlık sigortası, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1511 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu sigorta türü, sigortalanan kimsenin sözleşmenin geçerli olduğu süre zarfında bir ve birden fazla hastalığa yakalanması halinde oluşacak maddî zararları gidermek üzere sigorta teminatı bahşetmektedir. Bu sigorta türünün özelliklerine aşağıda değinilecektir.

ALTINCI ÜNİTE ÖZETİ

Can sigortaları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1487 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu mahiyetteki sigortalar, bazı istisnalar saklı kalmak kaydıyla, meblağ sigortaları olarak ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle, riziko gerçekleştiği takdirde sigortacı, herhangi bir zarar araştırması yapmaksızın sözleşmeyle belirlenen meblağı ödemekle mükelleftir. Nitekim insan hayatını ve insan sağlığını konu alan can sigortalarında sigortalanan menfaatin ve bu menfaate ilişkin zararın tespitini yapabilmek hukuken ve ahlâken mümkün değildir. Bu anlamda can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmelerinde bir sigorta değerinden bahsedebilmek de mümkün değildir. Sigorta değerinin söz konusu olmadığı sigortalarda aşkın sigorta ve çifte sigorta yasağı gibi zarar sigortalarına özgü hükümler can sigortaları bakımından uygulama alanı bulmazlar. Bu yüzden can sigortası mahiyetindeki sözleşmelerin birden ziyade sigortacı nezdinde ve istenilen bedelle sigortalanabilmesi pekâlâ mümkündür. Üstelik zenginleşme yasağı ve halefiyet prensibi gibi yine zarar sigortaları bakımından ilke ve kurallar çıkan müesseseler can sigortalarında geçerli değildir. Can sigortası mahiyetindeki sigorta türleri 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilmiştir. Bunlar: Ölüm ve yaşama rizikosuna karşı hayat sigortası, kaza sigortası, hastalık ve sağlık sigortasıdır.

1) Aşağıdakilerden hangisi can sigortalarının özelliklerinden biri <u>değildir?</u>

a. Can sigortaları hukuki niteliği itibariyle meblağ sigortası mahiyetindedirler

b. Can sigortalarında zenginleşme yasağı ilkesi söz konusu değildir

c. Can sigortalarında kural olarak aşkın sigorta hükümleri geçerli değildir

d. Can sigortalarında sigortalanan menfaatin azamî değerini tespit edebilmek kural olarak mümkün değildir

e. Halefiyet prensibi can sigortaları bakımından da geçerlidir

2) Can sigortalarıyla ilgili aşağıda yer alan ifadelerden hangisi <u>doğrudur?</u>

a. Bir kimsenin hayatının birden ziyade sigortacı nezdinde sigortalanabilmesi mümkün değildir

b. Can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmelerinde riziko gerçekleştiği takdirde sigortacı, uğranılan gerçek zarar nispetinde ödeme yapmak zorundadır

c. Aşkın sigortaya yol açan çifte sigorta yasağı can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmeleri bakımından da geçerlidir

d. Can sigortalarında sigortalanan menfaatin konusu insan hayatı ve insan sağlığı olduğundan, söz konusu menfaate ilişkin azamî değer tespiti yapabilmek mümkün değildir

e. Sorumluluk sigortaları can sigortaları kapsamında değerlendirilmektedir

3) Aşağıdakilerden hangisi can sigortalarının bir türü <u>değildir?</u>

a. Hayat Sigortası

b. Kaza Sigortası

c. Sağlık Sigortası

d. Meslekî Sorumluluk Sigortası

e. Tontin

ccalisma@ankara.edu.tr 27.10.2024 16:...

4) Meblağ sigortalarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi <u>doğrudur?</u>

a. Sigortacı, sigortalının uğradığı gerçek zarar nispetinde ödeme yapmak zorundadır

b. Sigorta ettirenin aynı menfaate ilişkin birden çok sigortacı nezdinde sigorta yaptırabilmesi mümkün değildir

c. Rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte sigortalıya ödeme yapan sigortacı hukuken sigortalının haklarına halef olur

d. Riziko gerçekleştiği takdirde sigortacı, herhangi bir zarar bir araştırma yapmaksızın sözleşmede kararlaştırılan bedelini ödemekle mükelleftir

e. Sigorta bedelinin sigorta değerini aştığı hallerde, aşan kısım geçersiz olur

5) Can sigortalarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi <u>yanlıştır?</u>

a. Hayat sigortası yalnız ölüm rizikosuna karşı yapılabilir

b. Sağlık sigortası sigortalının tedavi ve bakım masraflarını karşılamak için yapılır

c. Hastalık sigortası, sigortalanan kimsenin bir veya birden fazla hastalığa yakalanması ihtimaline karşı yapılır

d. Kaza sigortası, sigortalının bir kaza neticesinde ölüm, sürekli veya geçici engellilik yahut iş göremezlik halleri için sigorta teminatı sağlamaktadır

e. Can sigortaları hakkında zarar sigortalarına ilişkin prensipler geçerli değildir

CEVAP ANAHTARI

1- E	2- C	3- D	4- B	5- A

ankara.edu.tr 27.10.2024 16:23